

Rare Earths Norway AS
c/o Norsk Mineral AS
Eikremsvingen 9
6422 Molde

02.09.2025

Opprettet av: Alexander Stettin
Prosjektnummer: 10236391-002
Prosjekt: Reguleringsplan
Kunde: Rare Earths Norway AS
Prosjektleder: Alexander Stettin

Seljord, 17.09.2025

Vurdering av samfunnssikkerhet i KU-arbeidet

Bakgrunn

Nome kommune har bestilt en konsekvensutredning (KU) for 4 alternative lokaliseringer for Fensfeltet mineralpark. For gjennomføring av utredningene ble Feste landskap og arkitektur AS, Civitas AS og stiftelsen Biofokus kontrahert. Selskapene leverte en samlet KU-rapport datert 25. juni 2026. Rapporten konkluderer med at alle alternative lokaliteter på ett eller flere tema vil ha store, svært store eller kritiske konsekvenser. I en samlet vektning finner KU rapporten likevel at alternativene Vindsås og Nukedalen vil ha den minst negative samlede effekten på de utredete temaene.

Sweco er av den oppfatningen at den samlede effekten vekter enkelte tema for svakt inn i resultatet. Vi anerkjenner metodikken som er brukt under gjennomføringen, men ser at en undervurdering av temaet samfunnssikkerhet og beredskap kan medføre valg av en lokalitet, som i neste planfase ikke vil klare å bestå utredningsprosessen der.

ROS analyse i KU-rapporten

Konsekvensutredningen inneholder en egen fagrapport for risiko- og sårbarhet (ROS). Denne rapporten legger antatte størrelser av aktiviteten til grunn for en vurdering, og baserer seg ellers på rapportene som er utarbeidet for KUens andre tema. ROS rapporten går igjennom et sett med relevante hendelser, som kan opptre i anlegget. Sannsynligheten for at hendelsene inntreffer blir estimert, samtidig som konsekvensen blir vurdert for hvert av lokaliseringalternativene.

I en tidligfase som denne er tilgangen på pålitelige data for tiltaket en utfordring. Selv om gruveselskapene har formidlet etter beste evne hvordan de ser for seg en fremtidig utvikling av gruve, prosessanlegg, avgangsmassebehandling og infrastruktur, må utrederne generalisere denne informasjonen til å passe inn på alle 4 lokaliteter. Dette gjør at utredningen går glipp av spissede konseptegenskaper, som tiltakshaverne har lagt til sine anlegg – nettopp med tanke på å unngå konsekvenser av noen av hendelsene, som kommunens ROS-analyse belyser. Spissing i konseptet er gjort med bakgrunn i erfaringer, som tiltakshaverne har gjort seg i sammenlignbare prosjekter de tidligere har utført.

ROS-analysen konkluderer med at alle 4 lokaliteter står noenlunde likt, men påpeker at Bærevannsalternativet muligens har fordeler i forhold til flere av hendelsene. Samtidig mener utrederne at alternativet likevel ikke kan vektes som det sammenlagt beste alternative, da usikkerhetene i utredningen er for store.

Swecos vurdering av RENs lokaliseringspreferanse

Sweco har samarbeidet med REN i over 2 år og fått et omfattende innblikk i RENs arbeid med oppbygging av konseptet for både gruvedrift og prosessanlegg. Vi ser at REN har foretatt en grunnleggende annen vektning enn Nome kommune med tanke på konsekvenser for samfunn. Risiko- og sårbarhet, i tillegg til synlighet i landskapet og nærmiljø, har vært kriteriene som hele veien ble tillagt størst vekt i RENs arbeid med å finne et egnet sted for sin virksomhet. Kunnskapsgrunnlaget på naturmangfold har ikke vært like bra som det er nå, men opprettelsen av Naturreservatene Murefjell og Værstadvfjell har medført mye bra arbeid med registrering av naturtyper i samsvar med DN13 håndboka. REN har visst om konflikten med naturverdier, og REN har vært særs oppmerksom på konflikten med det vernede Herrevassdraget. Likevel ble samfunnssikkerhet, synlighet og nærmiljø vektet som viktigst for å kunne få aksept for tiltaket i lokalmiljøet, og for å kunne håndtere risikoen som tiltakshaver må bære i gjennomføring av gruvedrifta.

Nome kommunes utredning legger større vekt på nasjonale og internasjonale hensyn til naturmangfold enn det som REN har gjort i sine egne vurderinger. Dette kan medføre valg av en lokalitet, som i neste planfase eller senest i søknaden om tillatelse/konsesjon vil møte motstand. I verste fall kan lokaliteten vise seg å ikke være en gjennomførbar. Sweco mener at det vil være en uakseptabel konsekvens i en prosess, som har ambisjoner om å fremskynde tillatelsesprosessen i forhold til standard prosedyre. Samtidig ser vi utfordringen som Nome kommune har med dagens vage beskrivelse av tiltaket for alle 4 lokaliteter. Vi mener derfor at konsekvensvurderingene av en uønsket hendelse i større grad bør legge til grunn ytterligere informasjon om de aktuelle anleggene. Det vil sannsynligvis bidra til at både scenarier og konsekvenser blir mer presise. Det vil også øke forståelsen for områdenes totale egnethet.

Anbefalt prosess

Sweco mener at fagrapporten for ROS ikke danner et tydelig nok grunnlag for en politisk beslutningsprosess i forkant av et planarbeid. Vi ser at både tids- og kostnadsfaktoren nok kan ha påvirket kommunens valg av nivå for denne rapporten. Nome kommune innstiller nå likevel til å se nærmere på 2 alternative lokaliseringer. Dette kan gi grunnlag for at en nærmere vurdering av disse to alternativene opp mot hverandre vil bli gjennomførbar.

Aktørene på Fensfeltet bør sammen med Nome kommune lage sammenlignbare skisser for begge alternative lokaliseringer, som har en langt høyere detaljeringsgrad enn grunnlaget for kommunens ROS analyse har vært. Disse alternativene bør utredes mer konkret på hendelsene beskrevet i ROS-rapporten, særlig med tanke på storulykke. Her bør konsekvensene for direkte påvirkning utredes nøyere, samt de indirekte konsekvensene som hendelsen har for miljø, infrastruktur, drikkevannsforsyning, m.fl.

En slik utvidet ROS-rapport vil danne et tryggere beslutningsgrunnlag for lokale politikere, som vil ha større trygghet i at en fremtidig reguleringsprosess vil være gjennomførbar.

Med vennlig hilsen

Alexander Stettin

Senior rådgiver landskap og arealplanlegging